

Septintoji tarpdalykinė mokslinė –
praktinė jaunimo tyrėjų konferencija

„Būti jaunu neramiais laikais“

2024

Šiaulių
akademija

Vilniaus
universitetas

Mykolas Romeris
universitetas

VILNIUS
TECH

Vilniaus Gedimino
technikos universitetas

VYTAUTO
DIDŽIOJO
UNIVERSITETAS
MCMXXII

Lietuvos
socialinių
mokslų
centras

Jaunimo
reikalų
agentūra

Konferencijos organizatoriai

Vilniaus universiteto Šiaulių akademija

Vilniaus universitetas

Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Vytauto Didžiojo universitetas

Mykolo Romerio universitetas

Lietuvos socialinių tyrimų centras

Jaunimo reikalų agentūra

Konferencijos mokslinis organizacinis komitetas:

Doc. dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė, Vilniaus universitetas (pirmininkė)

Dr. Rūta Brazienė, Lietuvos socialinių mokslų centras

Dr. Vytenis Juozas Deimantas, Lietuvos socialinių mokslų centras

Dr. Rasa Indriliūnaitė, Vytauto Didžiojo universitetas

Dr. Justina Garbauskaitė-Jakimovska, Vilniaus universitetas

Dr. Neringa Kurapkaitienė, Mykolo Romerio universitetas

Dr. Dovilė Lisauskienė, Vilniaus Gedimino technikos universitetas

Doc. dr. Justinas Sadauskas, Mykolo Romerio universitetas

Prof. dr. Andrius Stasiukynas, Mykolo Romerio universitetas

Doc. Dr. Aušra Šukvietienė, Mykolo Romerio universitetas

Doc. dr. Birutė Švedaitė-Sakalauskė, Vilniaus universitetas

Konferencijos sekretoriatas:

Darius Grigaliūnas, Jaunimo reikalų agentūra (organizaciniai klausimai)

ISBN 978-609-95501-9-0

Septintoji tarpdalykinė tarptautinė mokslinė –
praktinė jaunimo tyrėjų konferencija

„Būti jaunu neramiais laikais“

Pranešimų santraukų leidinys

2024-10-18

Šiauliai

Turinys

- 9 Konferencijos tema
- 10 Programa
- 15 Building a Life in Troubled Times: Constraints and Opportunities for Young People | **prof. dr. Gary Pollock**
- 16 Jaunimo pilietinės galios dinamika per pastarąjį dešimtmetį: kaip multikrizinė aplinka keičia bendrą paveikslą. | **dr. Ieva Petronytė-Urbonavičienė**
- 18 Navigating Amidst Nested Crises: Individual and Social Responses | **dr. Tomi Kiilakoski**
- 20 (Ne)pastebėtos Lietuvos jaunimo trauminės patirtys, stresas ir psichologinis atsparumas | **doc. dr. Paulina Želvienė**
- 23 Jaunimą motyvuojantys veiksniai renkantis darbo vietą: žvalgomasis tyrimas | **prof. dr. Vainius Smalskys** | **doc. dr. Aušra Šukvietienė** | **Aleksandra Dominika Golubovska**
- 25 Jaunimo pilietinis dalyvavimas hibridinio karo akivaizdoje | **dr. Konstantinas Lotiuk**
- 27 Lietuvos darbo rinkos situacijos kaita ir jaunimo integracijos galimybių realizavimo iššūkiai | **prof. dr. Laima Okunevičiūtė Neverauskienė** | **doc. dr. Rūta Brazienė** | **dr. Arūnas Pocius**

- 29 Jaunimo savanorystė neramiais laikais: situacija, iššūkiai ir trikdžiai | **prof. dr. Laima Okunevičiūtė–Neverauskienė** | **dr. Anna Lipnevič**
- 31 Visuomenėje vyraujantys stereotipai, jų įveika stiprinant būsimų pedagogų profesinį tapatumą | **doc. dr. Giedrė Slušnienė** | **Ramunė Grybienė** | **Jurgita Talalienė** | **Paulina Tomkevičiūtė** | **Ieva Griškevičiūtė** | **Šarūnė Kaušakytė**
- 33 Fizinio aktyvumo ir kūrybiškumo sintezė: metodai, ugdantys jaunimo vaizduotę per sportines veiklas | **dr. Dovilė Lisauskienė** | **dr. Rasa Vainorė**
- 36 Emocinis intelektas ir pareigūnų rengimas: radiniai, perspektyva ir klausimai | **prof. dr. Vaiva Zuzevičiūtė**
- 38 Europos universitetų aljansų tvarumas (tęstinumas) | **dokt. Edita Lenkauskaitė**
- 42 „Jeigu nori mokytis – gali mokytis“: jaunimo darbuotojų kompetencijų tobulinimas europos jaunimo programose | **dr. Justina Garbauskaitė–Jakimovska**
- 44 Gyventi nesaugume: paauglių tęstinio trauminio streso reakcijos susidūrus su tarpasmeniniu smurtu | **doc. dr. Inga Truskauskaitė** | **doc. dr. Monika Kvedaraitė** | **dr. Ieva Daniūnaitė**
- 46 Socialinis darbas su NEET jaunimu: sunkumai ir jų įveikos strategijos | **Patrik Borisovas**

- 47 Jaunimo dalyvavimo mobiliojo darbo veiklose patirčių analizė | **Laima Milkintaitė** | **Kamilė Bronušaitė** | **Renata Domarkienė**
- 49 Psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencija jaunimui Šiauliuose – „EDU map“ metodikos taikymas ir interaktyvaus „pabėgimo kambario“ kūrimas | **Ieva Šimaliūtė–Gaidukevičienė**
- 51 Jaunimo gyvenimiškų galimybių diferenciacija Lietuvoje | **prof. dr. Laima Okunevičiūtė–Neverauskienė** | **doc. dr. Rūta Brazienė** | **dr. Arūnas Pocius** | **dokt. Justina Krauledaitė** | **Sonata Vyšniauskienė**
- 53 Ką reiškia būti kitu tarp savų? Vilniaus romų jaunimo iššūkiai ir poreikiai | **dokt. Agneška Avin**
- 55 Jaunuolių su intelekto negalia lytiškumo ugdymas kaip savarankiško gyvenimo prielaida | **Marija Bočiarovaitė**
- 56 Jaunuolių su protine negalia intymių poreikių tenkinimo galimybių analizė socialinio darbo praktikoje | **Rugilė Daugirdaitė** | **dr. Neringa Povilaitienė**
- 58 Lyčių stereotipai socialinėse medijose: kokį turinį vartoja jaunuoliai (–ės)? | **Kristina Rūkaitė**

Konferencijos tema

Jaunystės amžiaus tarpsnis yra neramus pats savaime. Jis verčia jauną žmogų klausti apie save ir savo ateitį, daryti svarbius gyvenimo sprendimus, palaiptiui prisiimti vis daugiau atsakomybės už save ir kitus. Visgi dar neramiau būti jaunu neramiais laikais, kai ką tik atlėgusią pandemiją pakeitė du netikėti karai – vieną iš jų patiriame visai arti. Ką reiškia šiandien jaunam žmogui gyventi ES ir NATO pasienyje, vos už keliasdešimt kilometrų nuo autoritarinio režimo valstybių? Kaip galvoti ir kurti savo ateitį, kai neramina mintis, kokioje santvarkoje gali tekti gyventi, kai kyla grėsmė saugumui ir demokratijai, kai nežinai kokiems iššūkiams ruoštis, kokių ateities svajonių gali tekti atsisakyti?

Dar vienas „karas“ vyksta globaliu mastu ir jis itin aktualus tiems, kurie dar tik kuria savo ateitį, ir kurių rankose atsiras ateities visuomenės. Kaip suvaldyti klimato kaitą? Kaip atitolinti katastrofą, kuri, nieko nedarant, gali būti neišvengiama?

Konferencijos tema kviečia įvairiapusiam ir tarpdisciplininiam pokalbiui apie jaunų žmonių raidą esant išorinėms rizikoms ir grėsmėms. Į diskusiją kviečiami įsitraukti įvairių disciplinų atstovai – psichologai, politologai, istorikai, karybos, visuomenės saugumo specialistai, sociologai, socialiniai darbuotojai, pedagogai, jaunimo darbuotojai, terapeutai, klimato kaitos specialistai ir, žinoma, patys jauni žmonės. Nerimo temos atvėrimas savaime kuria atsparumo tendencijas. Tikime, kad konferencijos pranešimai ir diskusijos atskleis ramesnio būvio neramiais laikais perspektyvas.

Programa

9.30–10.00 ☕ Registracija, pasitikimo kava

10.00–12.00 I Plenarinė sesija

Moderuoja doc. dr. Jolita Buzaitytė-Kašalynienė

Sveikinimai

- VU Šiaulių akademijos atstovas
- Jaunimo reikalų agentūros direktorius Jonas Laniauskas

➔ **Building a Life in Troubled Times: Constraints and Opportunities for Young People** prof. dr. Gary Pollock, Manchester Metropolitan University, University of Helsinki

➔ **Jaunimo pilietinės galios dinamika per pastarąjį dešimtmetį: kaip multikrizinė aplinka keičia bendrą paveikslą** dr. Ieva Petronytė-Urbonavičienė, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas, Pilietinės visuomenės institutas

➔ **Jaunimo organizacijos neramiais laikais: iššūkiai ir galimybės** prof. dr. Valdas Rakutis, LR Seimo narys

12.00–12.45 🍴 Pietų pertrauka

12.45–14.15 II Plenarinė sesija

Moderuoja dr. Vytenis Juozas Deimantas

➔ **Navigating Amidst Nested Crises: Individual and Social Responses** Dr. Tomi Kiilakoski, Finnish Youth Research Network, University of Tampere

➔ **(Ne)pastebėtos Lietuvos jaunimo trauminės patirtys, stresas ir psichologinis atsparumas** dr. Paulina Želvienė, Vilniaus universitetas

14.15–14.30 ☕ Kavos pertrauka

14:30–16:30 Paralelinės sesijos

Jaunimo pilietinis dalyvavimas

Moderuoja doc. dr. Aušra Šukvietienė, Mykolo Romerio Universitetas

➔ **Jaunimą motyvuojantys veiksniai renkantis darbo vietą: žvalgomasis tyrimas** prof. dr. Vainius Smalskys, dr. Aušra Šukvietienė ir Aleksandra Dominika Golubovska Mykolo Romerio universitetas

➔ **Jaunimo pilietinis dalyvavimas hibridinio karo akivaizdoje,** dr. Konstantinas Lotiuk, Klaipėdos universitetas

➔ **Lietuvos darbo rinkos situacijos kaita ir jaunimo integracijos galimybių realizavimo iššūkiai** prof. dr. Laima Okunevičiūtė Neverauskienė, doc. dr. Rūta Brazienė ir dr. Arūnas Pocius Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos institutas

➔ **Jaunimo savanorystė neramiais laikais: situacija, iššūkiai ir trikdžiai** prof. dr. Laima Okunevičiūtė-Neverauskienė ir dr. Anna Lipnevič, Lietuvos socialinių mokslų centras

Jaunimo profesinis rengimas ir ugdymas(is)

Moderuoja dr. Justina Garbauskaitė–Jakimovska, Vilniaus universitetas

- ➔ **Visuomenėje vyraujantys stereotipai, jų įveika stiprinant būsimų pedagogų profesinį tapatumą**, Darbo vadovė – dr. Giedrė Slušnienė docentė, Ramunė Grybienė, Kauno kolegija, Jurgita Talalienė, Kauno kolegija, Paulina Tomkevičiūtė Kauno kolegija, Ieva Griškevičiūtė, Panevėžio kolegija, Šarūnė Kaušakytė Panevėžio kolegija
- ➔ **Fizinio aktyvumo ir kūrybiškumo sintezė: metodai, ugdantys jaunimo vaizduotę per sportines veiklas** dr. Dovilė Lisauskienė, Vilniaus Gedimino technikos universitetas, dr. Rasa Vainorė, Vytauto Didžiojo universitetas
- ➔ **Emocinis intelektas ir pareigūnų rengimas: radiniai, perspektyva ir klausimai**, prof. dr. Vaiva Zuzevičiūtė, Mykolo Romerio Universitetas
- ➔ **Europos universitetų aljansų tvarumas (tęstinumas)** Dokt. Edita Lenkauskaitė, Klaipėdos universitetas
- ➔ **„Jeigu nori mokytis – gali mokytis“: jaunimo darbuotojų kompetencijų tobulinimas Europos jaunimo programose**, dr. Justina Garbauskaitė–Jakimovska, Vilniaus universitetas

Jaunimo įtrauktis ir prevencija

Moderuoja Eglė Došienė, Jaunimo reikalų Agentūra

- ➔ **Gyventi nesaugume: paauglių tęstinio trauminio streso reakcijos susidūrus su tarpasmeniniu smurtu** doc. dr. Inga Truskauskaitė, doc. dr. Monika Kvedaraitė ir dr. Ieva Daniūnaitė Psichologijos institutas, Vilniaus universitetas

- ➔ **Socialinis darbas su NEET jaunimu: sunkumai ir jų įveikos strategijos**, Patrik Borisovas, Vilniaus Universitetas

- ➔ **Jaunimo dalyvavimo mobiliojo darbo veiklose patirčių analizė**. Laima Milkintaitė, Kamilė Bronušaitė, Renata Domarkienė Šiaulių valstybinė kolegija, Atviras Šiaulių rajono jaunimo centras

- ➔ **Psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencija jaunimui Šiauliuose – „EDU map“ metodikos taikymas ir interaktyvaus „pabėgimo kambario“ kūrimas** Ieva Šimaliūtė–Gaidukevičienė, VšĮ Žmogiškųjų išteklių stebėsenos ir plėtros biuras

Jaunuolių teisių užtikrinimas

Moderuoja dr. Neringa Kurapkaitienė, Mykolo Romerio Universitetas

- ➔ **Jaunimo gyvenimiškų galimybių diferenciacija Lietuvoje**, Rūta Brazienė, Laima Okunevičiūtė Neverauskienė, Arūnas Pocius, Sonata Vyšniauskienė, Justina Krauledaitė
- ➔ **Ką reiškia būti kitu tarp savų? Vilniaus romų jaunimo iššūkiai ir poreikiai** dokt. Agnėška Avin, Lietuvos socialinių mokslų centras
- ➔ **Jaunuolių su intelekto negalia lytiškumo ugdymas kaip savarankiško gyvenimo prielaida**, Marija Bočiarovaitė, Vilniaus universitetas
- ➔ **Jaunuolių su protine negalia intymių poreikių tenkinimo galimybių analizė socialinio darbo praktikoje**. Rugilė Daugirdaitė, dr. Neringa Povilaitienė, Šiaulių valstybinė kolegija
- ➔ **Lyčių stereotipai socialinėse medijose: kokį turinį vartoja jaunuoliai (-ės)?** Kristina Rūkaitė, Lietuvos žmogaus teisių centras

Building a Life in Troubled Times: Constraints and Opportunities for Young People

Prof. dr. Gary Pollock

Policy Evaluation and Research Unit, Manchester Metropolitan University

Faculty of Educational Sciences, University of Helsinki

Purpose of the presentation. This presentation seeks to explore some of the issues that young people face in negotiating their various life transitions using an approach that is longitudinal and which highlights both constraining and facilitative factors.

The scientific problem of the presentation. Life is an ongoing project. From an early age we follow certain paths which are likely to have impacts in future life phases. Some of these paths are influenced by the circumstances within which we find ourselves: the family, town, country, culture, ethnicity we are born into for example. Other paths have more to do with decisions we take ourselves, albeit within the limitations of what we find around us. Young people tend to find themselves at the sharp end of social change. In an economic downturn, they can often be the first to be made unemployed, while at the same time youth services may lose funding. We should, however, caution ourselves in applying the logic of one generational lens to understand the experiences of another. The times we live in are increasingly described as being a polycrisis where multiple problems interact and produce a context that is worse than the sum of the problems. From climate change, to Artificial Intelligence, from international instabilities and wars to national populist discourses and increases in mental health problems, it is possible to see that uncertainty and risk are on the increase. What does this mean to young people and what sort of an impact is it having on how their lives unfold? In this talk I explore how we might go about understanding how best to study young people's lives in such a way as to improve theory development and policy making.

Key words: youth transition, child wellbeing

Jaunimo pilietinės galios dinamika per pastarąjį dešimtmetį: kaip multikrizinė aplinka keičia bendrą paveikslą

dr. Ieva Petronytė–Urbonavičienė

Pilietinės visuomenės institutas, Vilniaus universiteto Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas

Pranešimo mokslinė (praktinė) problema. Jaunimo vaidmuo demokratinėje valstybėje – nepaneigiamai svarbus, jauniems žmonėms ne tik atliekant dabartinio demokratinio proceso dalyvių vaidmenį, bet savo vertybėmis, pažiūromis bei elgesio modeliais brėžiant ir tikėtinus ateities demokratijos vystymosi kontūrus. Jaunų žmonių aktyvumas ir įsitraukimas į visuomeninį gyvenimą užtikrina sveiką ir gyvybingą demokratiją. Tačiau dažnai jaunimo politinis dalyvavimas stebėtojams įvairiose pasaulio šalyse kelia susirūpinimą, ypač dėl žemo rinkiminio aktyvumo bei pasyvumo kitose „tradicinėse“ politinio dalyvavimo formose. Tiesa, kartu pastebima, kad jaunimo santykis su valstybe ir jos demokratinėmis institucijomis nuolat kinta. Akademinėje literatūroje šie pokyčiai apibrėžiami tokiomis sąvokomis kaip „kritiškų“ (*critical*), „stebinčių“ (*monitorial*) ar „budinčių“ (*stand-by citizens*) piliečių iškilimas.

Kiek šios tendencijos atliepia Lietuvos jaunimo santykio su valstybe, pilietinės galios paveikslą? Klausimas tampa dar aktualesnis pastarųjų metų multikrizinėje aplinkoje. Nuo 2020 m. COVID-19 pandemija, karas Ukrainoje, migrantų krizė prie Baltarusijos sienos, ekonominiai sunkumai ir vertybiniai konfliktai tarp liberalių ir konservatyvių jėgų – visi šie veiksniai, atrodytų, neišvengiamai veikė jauno žmogaus gyvenimą ir jo požiūrį į valstybę bei pilietinę elgseną.

Nors apie Lietuvos jaunimo pilietiškumą ir jo santykį su valstybe turime duomenų, dažnai trūksta ilgalaikškesnės, platesnės perspektyvos. Pilietinės galios indekso tyrimo duomenys, renkami nuo 2007 m.¹, suteikia galimybę apžvelgti pastarojo dešimtmečio jaunimo pilietinės galios, santykio su valstybe bei politika raidą ir įvertinti, kaip šis santykis kito multikrizinėje aplinkoje.

¹ Pilietinės galios indekso tyrimas – tai nuo 2007 m. Pilietinės visuomenės instituto vykdomas ilgalaikis tyrimų projektas, paremtas reprezentatyviomis visuomenės ir atskirų jos grupių apklausomis. Kasmet pagal tą pačią metodologiją atliekamas tyrimas leidžia sekti pilietinės visuomenės raidos tendencijas, įvertinti įvairių aktualijų, visuomenei svarbių įvykių ar vykdomų programų poveikį. Tyrimo metodologiją sukūrė dr. Rūta Žiliukaitė, prof. Ainė Ramonaitė ir dr. Mindaugas Degutis.

Šio **pranešimo tikslas** toks ir yra – remiantis Pilietinės galios indekso tyrimo apklausų duomenimis, atskleisti jaunimo pilietinės galios dinamiką 2013–2023 m.: pademonstruoti, koks yra ir kaip kinta jaunų žmonių domėjimasis viešaisiais reikalais, realus ir potencialus pilietinis aktyvumas, turimos pilietinės įtakos ir pilietinio veiksmo rizikų vertinimas, ypatingą dėmesį skiriant tendencijoms pastarųjų metų multikrizinėje aplinkoje, pirmiausia apsvarstant tikėtiną COVID-19 pandemijos ir karo Ukrainoje poveikį.

Tyrimo metodologija. Pranešimo teiginiai remiasi 2013–2023 m. Pilietinės galios indekso tyrimo reprezentatyvių visuomenės nuomonės apklausų duomenimis.

Raktiniai žodžiai: jaunimo domėjimasis viešaisiais reikalais, jaunimo pilietinis dalyvavimas, jaunimo pilietinės įtakos suvokimas, jaunimo pilietinė galia, multikrizinė aplinka.

Daugiau informacijos apie Pilietinės galios indekso tyrimą: <https://www.civitas.lt/research/pilietines-galios-indeksas/>.

Navigating Amidst Nested Crises: Individual and Social Responses

dr. Tomi Kiilakoski

Finnish Youth Research Network, University of Tampere

Purpose of the presentation. This presentation analyzes how young people are making sense of the current crises.

The scientific problem of the presentation. According to studies, there are individual responses that help young people cope with the crises. There are also social responses offered by the young people themselves. But are there enough social projects between adults and the young that demonstrate our world can change? And if the answer is no, could this explain why personal future expectations remain optimistic while views about the common future are more pessimistic?

Survey results and insights. Finland has conducted an annual survey of young people since 1994. One of the recurring themes of the Youth Barometer is questions about future expectations. Over the years, a peculiar trend has emerged: when asked about their own future, young people are optimistic. However, when asked about the future of the world, they tend to be more pessimistic.

As philosopher Stanley Cavell has put it, the question that needs to be answered if we want to achieve any kind of growth is “endlessly asking us where we stand, what it is we face.” In the current era, young people experience various crises, such as the climate crisis, post-pandemic crisis, economic crisis, the war in Ukraine. The global nature of these crises suggests that they are interwoven, or “nested crises.”

Responses to these nested crises can be individual or shared and social. These responses can either be supported by services offered by society, or they might not be. These two axes can be combined to create a four-field matrix, which is analyzed in this presentation based on recent qualitative and quantitative youth studies.

Individual responses to these crises can be either active or passive. Some young people have engaged in personal projects that help them increase their employability. The so-called “portfolio generation” understands that they are expected to take personal responsibility for their future careers. For some young people, these demands are heavy, and there is a psychological price to be paid. In Finland, as elsewhere, there are professional supports for dealing with certain crises, helping individuals develop the identities and skills needed to cope with these demands. However, these services are mostly focused on helping with transitions.

Social responses to these crises also take many forms. Most notably, the new climate movement among young people has gained significant attention. This movement is founded on eco-social disappointment regarding how climate issues have been addressed. It has a counter-cultural character but aims to influence decision-making by using different political channels. The movement was initiated by young people themselves. However, social responses aided by adult society are rarer. It has been argued that the service system is better at providing individual support than fostering social counselling.

Key words: youth participation, individualization, collective action, crises.

(Ne)pastebėtos Lietuvos jaunimo trauminės patirtys, stresas ir psichologinis atsparumas

Doc. dr. Paulina Želvienė

Vilniaus universitetas

Mokslinė problema. Patirtys, kurios gali traumuoti – tai įvykiai kurie yra ypatingai grėsmingi ir kelia pavojų žmogaus gyvybei arba sveikatai. Jie gali būti vienkartiniai, pasikartojantys arba trunkantys ilgą laiką. Tokių įvykių asmuo gali patirti pats, pamatyti, kaip tai nutiko kitam, arba sužinoti, kad tai patyrė artimas žmogus (Pasaulio sveikatos organizacija, 2018). Tokie įvykiai neretai sukelia stiprų stresą, šoką bei kitų nemalonių psichologinių reakcijų, todėl gali prireikti laiko atsistatyti. Šiose situacijose itin svarbi artimųjų ir bendruomenės socialinė parama. Moksliniai Lietuvos paauglių tyrimai atskleidė trauminių įvykių ir su stresu susijusių reakcijų paplitimą, bei socialinių veiksmų svarbą traumos įveikos procese.

Pranešimo tikslas yra pristatyti VU Psichotraumatologijos centre atliekamų paauglių tyrimų duomenis bei pateikti praktines rekomendacijas, kaip būtų galima padėti paaugliams patyrusiems trauminių patirčių.

Pranešimo pagrindinės įžvalgos. Tyrimai atskleidė, kad 80% tyrime dalyvavusių Lietuvos paauglių iki 18 m. nurodė patyrę bent vieną galintį traumuoti įvykį. Dažniausi jų – rimtas nelaimingas atsitikimas ar sužalojimas, stresą kelianti ar baisi medicininė procedūra, smurtas šeimoje ar už jos ribų. Nustatyta, kad po trauminių patirčių 17,5% paauglių padidėja PTSS rizika; tai – maždaug keturi mokiniai įprasto dydžio klasėje. Vienišumas, socialinės paramos trūkumas buvo reikšmingi stiprių potrauminio streso reakcijų rizikos veiksniai (Kazlauskas et al., 2022)

Raktiniai žodžiai. Psichotraumatologija, paauglystė, potrauminis stresas, socialinė parama.

Jaunimą motyvuojantys veiksniai renkantis darbo vietą: žvalgomasis tyrimas

Prof. dr. Vainius Smalskys

Mykolo Romerio universitetas, vainius@mruni.eu

Doc. dr. Aušra Šukvietienė

Mykolo Romerio universitetas, ausra.sukvietiene@mruni.eu

Aleksandra Dominika Golubovska

Mykolo Romerio universitetas, aleksandrdominikag@gmail.com

Pranešimo mokslinė problema. Analizuojant jaunimo dalyvavimą darbo rinkoje bei jo pritraukimo į atskirus sektorius galimybes, mokslinėje literatūroje akcentuojamas skirtingų kartų požiūris į darbą, darbo vertybes bei taikomas motyvacinės priemonės (Twenge et al., 2010). Šiame kontekste išskirtinis dėmesys skiriamas vadinamosios „tūkstantmečio kartos“ charakteristikoms, akcentuojant tokius aspektus kaip: besikeičiantys lūkesčiai darbui (Pasko, Maellaro and Stodnick, 2020); skirtingų kartų motyvavimo aspektai (Mahmoud, et al., 2020), jaunimo nedarbas ir įsidarbinamumo iššūkiai (Blackham, 2015) bei kt., tačiau T. Ganhão, C. Fernandes, & T. Santos (2021) atliktas tyrimas atskleidžia, jog amžiaus skirtumas nėra pagrindinis veiksnys, darantis poveikį karjeros pasirinkimui ir taip pat reikalinga atsižvelgti į tokius veiksnius kaip dirbančiųjų išsilavinimas (įgūdžiai), kokie lūkesčiai konkrečioje šalyje (regione) keliami darbo aplinkai ir sąlygoms ir t. t. Tai yra tiems veiksniams, kuriems pakeisti įprastai nepakanka greitai įgyvendinamų priemonių. Lietuvoje jaunimo užimtumo bei motyvavimo klausimai taip pat analizuojami skirtingais pjūviais (Jaunimo reikalų agentūra, 2023; Rukšienė, 2021 ir kt.), tačiau Lietuvoje stinga nuoseklaus mokslininkų dėmesio šioms klausimams.

Pranešimo tikslas. Identifikuoti, kokie veiksniai daro poveikį jaunimui Lietuvoje, renkantis darbo vietą.

Tyrimo metodologija. Išanalizavus mokslinę literatūrą bei apžvelgus institucijų ir kitų anksčiau atliktų tyrimų duomenis jaunimo užimtumo, jų motyvavimo bei motyvacijos tema, buvo atliktas žvalgomasis kiekybinis tyrimas, kurio metu siekta identifikuoti veiksnius, darančius poveikį 18–29 m. jaunimui Lietuvoje, renkantis darbo vietą.

Tyrimo rezultatai/ižvalgos. Žvalgomojo tyrimo metu nustatyta, jog be darbo užmokesčio jaunimui svarbiausi aspektai renkantis darbo vietą yra darbo pobūdis ir savirealizacijos galimybės, karjeros ir mokymosi galimybės, taip pat pabrėžiamas darbo lankstumo, savarankiško laiko planavimo, infrastruktūros, organizacinės kultūros ir kiti su visapusių saugumu susiję aspektai. Mažiausiai motyvuoja jaunčiū ar poveikio renkantis darbą nedaranti veiksniai respondentai įvardino organizacijos vadovų žinomumą ir (ar) jų lyderystę. Atsižvelgiant į šiuos pirminius rezultatus, planuojami tolimesni tyrimai jaunimo užimtumo ir pritraukimo į darbo rinką srityje.

Raktiniai žodžiai: jaunimas, motyvacija, motyvavimas, darbo vieta.

Literatūra:

- Ganhão, T., Fernandes, C., Santos, T. (2021). Public Employee Motivation in EU Central and Federal Public Administrations: An Exploratory Approach, https://www.eupan.eu/wp-content/uploads/2021/10/Motivation_study_2021.pdf
- Jaunimo reikalų agentūra (2023). Jaunimo problematikos tyrimas: Darbas, https://jra.lt/uploads/2023-m-jaunimo-problematikos-tyrimo-ataskaita_viesinama.pdf
- Mahmoud, A.B., Reisel, W.D., Grigoriou, N., Fuxman, L., & Mohr, I. (2020). The reincarnation of work motivation: Millennials vs older generations. *International Sociology*, 35(4), 393–414. <https://doi.org/10.1177/0268580920912970>

Jaunimo pilietinis dalyvavimas hibridinio karo akivaizdoje

Dr. Konstantinas Lotiuk

Klaipėdos universitetas, konstantinas.lotyuk@ku.lt

Mokslinė problema. Jaunimo politinis dalyvavimas yra palyginti žemas. Ši tendencija akivaizdi daugumoje ES ir ne ES šalių, neišskiriant konkretaus politinio režimo. Vis daugiau valstybių politinių santvarkų apibūdinamos kaip hibridinės, turinčios ir demokratijos, ir autokratijos (nedemokratijos?) požymių. Nepaisant akivaizdžios visuomenės senėjimo tendencijos senosiose demokratijose arba pokomunistinėje erdvėje, įstatyminė bazė nėra pritaikyta jaunimo politinio dalyvavimo kaip pilietiškumo apraiškos skatinimui. Be to, socialinių ir politinių pokyčių procesus dažnai įkvepia būtent jaunimas. Moksliniu požiūriu yra aktualu atsakyti į klausimą, kokie procesai lemia jaunimo politinio dalyvavimo situaciją tiek senosiose demokratijose, tiek pokomunistinės erdvės šalyse bendrai įtakojamose hibridinių karų instrumentais?

Pranešimo objektas. Jaunimo politinį dalyvavimą lemiančių sąlygų ir procesų ryšys išskiriant konkrečius atvejus Lietuvoje, Estijoje ir Ukrainoje.

Pranešimo tikslas. Įvertinti jaunų žmonių politinio dalyvavimo sąlygas ir procesus Lietuvoje, Estijoje ir Ukrainoje, kuriuos įtakoja tiek minkštosios, tiek kietosios galios instrumentais besinaudojantys Vakarų ir Rytų Europos politiniai subjektai.

Tyrimo metodologija. Šiame straipsnyje teorinės jaunimo pilietinio dalyvavimo išvalgos duotajame kontekste formuluojamos remiantis demokratizacijos ir dedemokratizacijos procesų moksliniu diskursu; jaunimo kaip grupės dalyvavimo grupiniuose socialiniuose reiškinuose indeksų raida.

Tyrimo rezultatai/ižvalgos. Remiantis atliktu tyrimu galime teigti, jog jaunų žmonių požiūris į politinį dalyvavimą suponuoja demokratijos ir demokratizacijos perspektyvas ateityje. Nepaisant to, yra priežastys, kodėl politinės darbotvarkės nekoreliuoja su jaunimo dalyvavimu politiniame gyvenime.

Raktiniai žodžiai (3–5): jaunimo politinis dalyvavimas; protesto kultūra; politinis įsitraukimas; hibridinis karas.

Literatūra:

- Blühdorn, I., & Butzlaff, F. (2020). Democratization beyond the post-democratic turn: towards a research agenda on new conceptions of citizen participation. *Democratization*, 27(3), 369–388. <https://doi.org/10.1080/13510347.2019.1707808>
- Bourne, P.A. (2010). Unconventional Political Participation in a Middle-Income Developing Country. Prieiga per internetą: <https://www.semanticscholar.org/paper/Unconventional-Political-Participation-in-a-Country-Bourne/6ca365fd3acc1e8a9ac0e9b0799485756994e5f2>
- Campbell, D. E. (2013). Social Networks and Political Participation. *Annual Review of Political Science*. 16(1). Prieiga per internetą: <https://doi.org/10.1146/annurev-polisci-033011-201728>
- Kitanova, M. (2019). Youth political participation in the EU: evidence from a cross-national analysis. *Journal of Youth Studies*, 23(7), 819–836. <https://doi.org/10.1080/13676261.2019.1636951>

Lietuvos darbo rinkos situacijos kaita ir jaunimo integracijos galimybių realizavimo iššūkiai

Prof. dr. Laima Okunevičiūtė Neverauskienė

Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos institutas, Laima.Okuneviciute@dsti.lt

Doc. dr. Rūta Brazienė

Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos institutas, Ruta.Braziene@dsti.lt

Dr. Arūnas Pocius

Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos institutas, Arunas.Pocius@dsti.lt

Pranešimo mokslinė problema. Jaunimo gyvenimiškų galimybių realizavimo priklausomybės įvertinimas atsižvelgiant į jų situaciją darbo rinkoje įtakojančių socioekonominių veiksnių poveikį.

Pranešimo tikslas. Įvertinti jaunimo integracijos darbo rinkoje galimybes Lietuvoje atsižvelgiant į socioekonominės situacijos poveikį.

Tyrimo metodologija. Mokslinės literatūros, strateginių ir teisinių dokumentų, antrinė statistinių duomenų analizė, kiekybinis tyrimas, tyrimo duomenų analizė.

Tyrimo rezultatai. Tyrimai rodo, kad jaunimo integracijos į darbo rinką galimybių realizavimo sulėtėjimą atskirais laikotarpiais liudija dėl ekonominių krizių poveikio išaugęs nedarbas ir sumažėjęs užimtumas. Apibendrinant nedarbo tendencijas Lietuvoje per paskutiniųjų dešimties metų laikotarpį, galima teigti, kad bedarbių skaičius Lietuvoje gana sparčiai mažėjo, nors 2020 m. šis rodiklis išaugo (ypač jaunimo tarpe). Tais metais 15–24 metų jaunimo nedarbo lygis išaugo iki 19,6 proc.

Nors jaunimo nedarbas nuo 2021 m. ir gerokai sumažėjo, bendra ekonominė padėtis ir situacija darbo rinkoje liko dar labai įtempta. Gerokai sparčiau nei BVP 2021–2022 m. Lietuvoje infliacija ir darbo apmokėjimas. Realus BVP kitimo tempas siekė 2022 m. siekė 1,9 proc., (nors 2023 m. patikslintais augo duomenimis sumažėjo iki -0,3 proc.), infliacija 2022 m. net -21,7 proc., (2023 m. -1,2 proc.), bruto darbo užmokesčio

pokytis 2022 m. siekė –13,2 proc., (2023 m. – 11,4 proc.). Lietuvos jaunimo aktyvumo lygis pradėjo mažėti jau nuo 2020 m., užuot papildę užimtųjų gretas, nemaža dalis jaunų žmonių tiesiog iškrenta iš darbo rinkos. 15–24 metų amžiaus jaunimo aktyvumo lygis Lietuvoje 2019–2023 m. sumažėjo nuo 37,3 iki 35,8 proc., nors minėto amžiaus jaunimo užimtumas iki 2022 m. išaugo (nuo 29,4 iki 32 proc.) ir beveik pasiekė priešpandeminį lygį (2019 m. – 32,9 proc.), tačiau 2023 m. vėl sumažėjo. Vertinat situaciją darbo rinkoje pagal amžių Lietuvoje, 2023 m. labiausiai išsiskyrė santykinai aukštesnė 15–24 metų amžiaus jaunimo nedarbo lygio reikšmė (išaugo iki 13,8 proc.), o jaunų vyrų tarpe – ji padidėjo net iki 17,2 proc. Tačiau šalies jaunimo integracijos į darbo galimybių iššūkiai atsiranda ne tik dėl paskutiniaisiais metais išaugusio nedarbo, bet ir dėl ekonominės raidos stabilumo stokos, kadangi itin netolygi socioekonominė raida (ypač drastiškai svyruojanti infliacija) liudija apie dideles krizinės situacijos grėsmes. Autorių atlikto gyvenimiškų galimybių tyrimo duomenys rodo, kad dauguma jaunimo mano, kad jų įgytas išsilavinimas ir turimi diplomai visumoje atitinka reikalavimus, kuriuose kelia darbo vieta ir pareigos (net 44,8 proc.) ir tik 3,6 proc. galvoja, kad jų dabartinis išsilavinimas yra per žemas ir/arba neatitinka užimamų pareigų, todėl privalo mokytis. Nors vertinant formaliai, situacija atrodo gana gerai, tačiau reikia atkreipti dėmesį, kad net 23,4 proc. jaunimo teigia, kad diplomą įgijo vienoje srityje, o dirbti tenka kitoje. Nelabai pozityviai nuteikia netgi atsakymas, kad diplomai, įgytas išsilavinimas, yra gerokai aukštesnio lygio, nei šito reikalauja mano darbo vieta ir pareigos (17,9 proc.), nes šis klausimo variantas irgi atspindi „švelnesnį“ turimos profesijos neatitikimą darbo rinkos poreikiams, kadangi pagal turimą kvalifikaciją ir ją atitinkantį išsilavinimą tyrime dalyvavęs jaunimas negali realizuoti savo galimybių darbo rinkoje.

Pranešimas parengtas remiantis mokslo projekto „Lietuvos jaunimo gyvenimiškų galimybių diferenciacijos socioekonominiai veiksniai Lietuvoje (YOUTH _CHANCE)“ (Nr. P-MIP-22-332) rezultatais.

Raktiniai žodžiai: jaunimas, darbo rinka, aktyvumas.

Jaunimo savanorystė neramiais laikais: situacija, iššūkiai ir trikdžiai

Prof. dr. Laima Okunevičiūtė–Neverauskienė

Lietuvos socialinių mokslų centras, laima.okuneviciute@dsti.lt

Dr. Anna Lipnevič

Lietuvos socialinių mokslų centras, anna.lipnevic@lstc.lt

Pranešimo mokslinė problema. Savanorystė visuomenėje vaidina svarbų vaidmenį, ypač neramiais laikais yra svarbi situacijai valdyti/gerinti, o jaunimui ji yra puiki galimybė išbandyti savo jėgas neįprastose veiklose ir/ar ekstremaliomis sąlygomis. Neramūs laikai keičia savanorystės praktikas, tačiau iki šiol susisteminti jaunimo savanorystės neramiais laikais Lietuvoje kryptis, sunkumus, trikdžius bandymų praktiškai nėra.

Pranešimo tikslas. Pasitelkus mokslinės literatūros, žiniasklaidos diskurso ir kitų viešai prieinamų šaltinių analizę apibendrinti jaunimo savanorystės situaciją, savanorystės kryptis, pagrindinius Covid-19 pandemijos ir karo pabėgėlių priėmimo bei pagalbos Ukrainai teikimo metu veiksnius ir trikdžius.

Tyrimo metodologija. Tyrimui naudojama žiniasklaidos diskurso analizė, mokslinės literatūros analizė ir sintezė, teisės aktų apžvalga.

Tyrimo rezultatai. „Jei iki Covid-19 pandemijos pradžios savanoriškoje veikloje daugiausiai dalyvavo moksleiviai ir studentai, tai prasidėjus pandemijai, vėliau užplūdus nelegaliems migrantams, prasidėjus karui Ukrainoje, į savanorišką veiklą aktyviai įsitraukė įvairaus amžiaus, įvairių profesijų žmonės“, tame tarpe įsitraukė ir vyresnis jaunimas iki 29 m. (remiantis SOCMIN, 2022-12-05 pateiktais duomenimis). Siekiant padėti Ukrainai, savanorių registravosi daugiau, nei galėjo būti įveikinti (Krapavickaitė, 2022). Kai kuriose veiklose, pvz. savanorystė Ukrainos kare, turi apribojimų, todėl patekti gali ne kiekvienas.

Ši ir kita naujausia informacija apie jaunimo situaciją Lietuvoje pateikiama Youth Wiki internetinėje platformoje Youth Wiki. Plačiau susipažinti su pagrindiniais rezultatais ir daugiau informacijos galite surasti Youth Wiki internetinėje platformoje: <https://eacea.ec.europa.eu/national-policies/en/youth-wiki> (remiantis Youth Wiki rezultatais)

Raktiniai žodžiai (3–5): savanorystė, jaunimas, COVID–19, karas.

Literatūra:

- Krapavickaitė, D. (2022–03–10). *Tūkstančiai savanorių veržiasi padėti Ukrainai*. Kauno Diena. Kaunas. <https://m.kauno.diena.lt/naujienos/kaunas/miesto-pulsas/tukstanciai-savanoriu-verziasi-padeti-ukrainai-1067831>
- SOCMIN. (2022–12–05). *I paramos ukrainiečiams teikimą įsitraukė beveik pusė šimto tūkstančių mūsų šalies savanorių*. <https://socmin.lrv.lt/lt/naujienos/i-paramos-ukrainieciams-teikima-isitrauke-beveik-puse-simto-tukstanciu-musu-salies-savanoriu/>

Visuomenėje vyraujantys stereotipai, jų įveika stiprinant būsimų pedagogų profesinį tapatumą

Doc. dr. Giedrė Slušnienė

Klaipėdos valstybinė kolegija, g.slusniene@kvk.lt

Ramunė Grybienė

Kauno kolegija, ramune.gry414@go.kauko.lt

Jurgita Talalienė

Kauno kolegija, jurgita.tal239@go.kauko.lt

Paulina Tomkevičiūtė

Kauno kolegija, paulina.tom671@go.kauko.lt

Ieva Griškevičiūtė

Panevėžio kolegija, ieva.griskeviciute@panko.lt

Šarūnė Kaušakytė

Panevėžio kolegija, sarune.kausakyte@panko.lt

Pranešimo mokslinė problema. Mokytojo profesija Lietuvoje išgyvena ne pačius populiariausius laikus, tačiau nemažai jaunų žmonių nusprendžia tapti pedagogais. Tai sudėtingas, kompleksinis procesas, kurio metu būsimas mokytojas bando apsibrėžti savo vaidmenį ir esybę. Svarbu įvertinti šį sprendimą nulėmusias priežastis, motyvaciją, visuomenėje vyraujančius stereotipus ir tikrąsias šios profesijos realizavimo galimybes. Visuomenė pakankamai aktyviai eksploatuoja profesijų įvaizdžius. Jie remiasi ne tiek realia vienos ar kitos profesijos atstovų elgsena, veiklos specifika, kiek visuomenei būdingu (stereotipiniu) įsivaizdavimu apie jų elgesį, išvaizdą, atliekamas funkcijas. Tai pasakytina ir apie pedagogus, kurių profesinis įvaizdis tapatinamas su lytimi, pvz., moteriška profesija, nuostata, kad mokytojas „visą gyvenimą stovi prie lentos“, griežtumu, nuovargiu, dideliais darbo krūviais ir menku užmokesčiu ir kt. Todėl būtina stiprinti būsimų pedagogų kritinio mąstymo įgūdžius, vertinant visuomenėje egzistuojančius stereotipus, susijusius su pedagogais, bei padėti konstruoti ir kaupti būsimų pedagogų patirtį laipsniškai formuojant profesinį tapatumą.

Pranešimo tikslas – pristatyti, kaip visuomenėje vyraujantys stereotipai veikia pedagogikos studijų krypties studentų profesinį tapatumą ir kaip juos galima įveikti.

Tyrimo metodologija. Realizuojant projektą „Visuomenės stereotipų įveika didinant pedagogikos krypties studentų profesinį tapatumą“ (2024), buvo suburta studentų tyrėjų grupė (Klaipėdos valstybinė kolegija, (toliau KVK), Kauno kolegija, Panevėžio kolegija), kuri, vadovaujama doc. dr. G. Slušnienės (KVK), vykdė tyrimą. Tyrimas atliktas 2024 metų liepos – rugpjūčio mėnesiais, naudojant kiekybinio tyrimo metodą – internetinę apklausą, kurioje dalyvavo 207 pedagogikos studijų krypties studentai iš įvairių Lietuvos aukštojo mokslo institucijų. Tyrimo tikslas buvo ištirti visuomenėje egzistuojančių stereotipų įtaką pedagogikos krypties studentų profesiniam tapatumui. Laikantis tyrimo etikos principų tyrimo dalyviams buvo garantuotas anonimiškumas ir konfidencialumas. Duomenų analizė buvo atlikta naudojant Ms Excel programą.

Tyrimo rezultatai. Tyrimas atskleidė, kad dauguma respondentų teisingai supranta stereotipų sampratą ir pripažįsta, jog visuomenėje mokytojo profesija dažnai vaizduojama kritiškai. Pagrindiniai veiksniai, darantys įtaką mokytojo įvaizdžiui, yra mokytojo bendravimo stilius, santykiai su ugdytiniais bei švietimo sistemos reformos. Nors stereotipai nėra esminė kliūtis, siekiant profesinės karjeros, dauguma studentų savo profesinį tapatumą kuria pasitikėdami savimi ir remdamiesi vidine motyvacija. Respondentai taip pat pabrėžia, kad jų norą rinktis mokytojo profesiją lėmė vidinis apsisprendimas ir asmeniniai lūkesčiai bei noras dalintis žiniomis.

Raktiniai žodžiai: stereotipai, pedagogikos studijų krypties studentai, profesinis tapatumas.

Fizinio aktyvumo ir kūrybiškumo sintezė: metodai, ugdantys jaunimo vaizduotę per sportines veiklas

Dr. Dovilė Lisauskienė

Vilniaus Gedimino technikos universitetas, dovile.lisauskiene@vilniustech.lt

Dr. Rasa Vainorė

Vytauto Didžiojo universitetas, rasa.vainore@vdu.lt

Pranešimo mokslinė problema – Pastaraisiais metais vis daugiau dėmesio skiriama fizinio aktyvumo ir kūrybiškumo sąryšio tyrimams. Mokslinėje literatūroje galima rasti prieštaringų išvadų: kai kurie tyrimai rodo nedidelę ar mažą fizinės veiklos naudą kūrybiškumui (Frith et al., 2019), kiti nagrinėja fizinių pratimų poveikį įvairiems pažinimo aspektams, tokiems kaip atmintis ir dėmesys (Piya–Amornphan et al., 2020). Tačiau dauguma mokslininkų (Fleury et al., 2020; Bowers et al., 2014) sutaria, kad būtini išsamesni tyrimai, analizuojantys fizinio aktyvumo ir kūrybiškumo sąsajas, ypač 15–25 metų amžiaus jaunimo grupėje, kuriems būdingas tapatybės formavimasis ir savęs paieška. Dėmesys jauniems žmonėms yra ypač aktualus, nes tai yra kritinis laikotarpis tiek fiziniam, tiek kognityviniam vystymuisi, galintis turėti ilgalaikių pasekmių suaugusiųjų kūrybiškumui ir problemų sprendimo įgūdžiams. Todėl keliamas probleminis klausimas– ko- kiais būdais būtų galima skatinti jaunimo kūrybiškumą per fizinį aktyvumą?

Pranešimo tikslas aptarti fizinio aktyvumo metodus, skatinančius jaunimo kūrybiškumą laisvalaikio veiklose. Bus siekiama analizuoti šiuos aspektus: teoriškai pagrįsti fizinio aktyvumo ir kūrybiškumo sąsajas; išryškinti fizinio aktyvumo metodus, skatinančius jaunimo kūrybiškumą laisvalaikio veiklose.

Tyrimo metodologija. Tyrime remiamasi mokslinės literatūros sisteminės analizės metodu. Apžvalgai straipsnių paieška buvo atlikta prenumeruojamose duomenų bazėse. Straipsniai publikuoti nuo 2011 m. iki 2024 m. Paieška atlikta 2024 m. rugpjūčio mėn. Į literatūros apžvalgą įtraukti tyrimai, kurie atitiko kriterijus: straipsniai parašyti anglų kalba, publikuoti recenzuojamose leidiniuose, tyrimai atlikti su vaikais arba 15–25 metų amžiaus jaunimu.

Tyrimo rezultatai/ižvalgos. Sistemine literatūros analizė, apimanti 10 atrinktų tyrimų, atskleidė, kad 90% (n=9) tyrimų nustatė teigiamą ryšį tarp fizinio aktyvumo ir kūrybiškumo jaunimo tarpe, nors šio ryšio stiprumas varijavo. Viename tyrime (10%) reikšmingų sąsajų nenustatyta. Rezultatai rodo, kad fizinis aktyvumas gali būti svarbus veiksnys, skatinantis jaunimo kūrybiškumo vystymąsi. Paauglystėje įgyti fizinio aktyvumo įpročiai gali ne tik palengvinti kūrybiškumo ugdymą, bet ir prisidėti prie bendrųjų gyvenimo įgūdžių formavimo, kurie išlieka aktualūs visą gyvenimą.

Fizinio aktyvumo metodai susiję su kūrybiškumu: *žaidimų modifikacija* (Cronin, et al., 2017), kur žaidžiant įvairius žaidimus yra keičiamos taisyklės, erdvė, turima įranga ar kiti žaidimui reikalingi komponentai, taip skatinant veikti per naujas patirtis; *interaktyvios judėjimo užduotys* (Araújo et al., 2011) yra sukurtos taip, kad jaunuoliai turėtų nuolat priimti sprendimus ir prisitaikyti prie kitų dalyvių ar aplinkos; *kūrybinis judesio tyrinėjimas* (Saearani et al., 2019) apima judesių kūrybinį tyrinėjimą ir improvizaciją, kurio metu jaunimas skatinami atrasti naujus judesius ar jų kombinacijas; *kūrybinės komandinės sporto užduotys* (Silva et al., 2020; Memmert, 2011) apima komandinio darbo užduotis, kuriose dalyviai turi kartu sukurti strategiją arba spręsti problemas sportinio iššūkio metu.

Raktiniai žodžiai: jaunimas, fizinis aktyvumas, kūrybiškumas, sportinės veiklos

Literatūra:

- Araújo, D., & Davids, K. (2011). What exactly is acquired during skill acquisition?. *Journal of Consciousness Studies*, 18(3-4), 7-23.
- Bowers, M., Green, B., Hemme, F., & Chalip, L. (2014). Assessing the Relationship Between Youth Sport Participation Settings and Creativity in Adulthood. *Creativity Research Journal*, 26, 314 - 327.
- Cronin, J., Harrison, C., Lloyd, R., & Spittle, M. (2017). Modifying Games for Improved Aerobic Fitness and Skill Acquisition in Youth. *Strength and Conditioning Journal*, 39, 82-88.
- Frith, E., Ryu, S., Kang, M., & Loprinzi, P. D. (2019). Systematic review of the proposed associations between physical exercise and creative thinking. *Europe's Journal of Psychology*, 15(4), 858.
- Memmert, D. (2011). Creativity, expertise, and attention: Exploring their development and their relationships. *Journal of sports sciences*, 29(1), 93-102.

- Piya-Amornphan, N., Santiworakul, A., Cetthakrikul, S., & Srirug, P. (2020). Physical activity and creativity of children and youths. *BMC pediatrics*, 20, 1-7.
- Saearani, M., Alfarisi, S., Chan, A., Abdullah, Z., & Azib, N. (2019). Improvement of Children's Imaginative Abilities by using Props through Creative Movement Activities. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*.
- Silva, A. F., Conte, D., & Clemente, F. M. (2020). Decision-making in youth team-sports players: A systematic review. *International journal of environmental research and public health*, 17(11), 3803.

Emocinis intelektas ir pareigūnų rengimas: radiniai, perspektyva ir klausimai

Prof. dr. Vaiva Zuzevičiūtė
Mykolo Romerio Universitetas

Pranešimo mokslinė problema suformuluota vykdant projektą (*KA220-VET – Cooperation partnerships in vocational education and training project: A developmental and educational platform and gamified tools for training police officers and similar professionals, with respect to communications*). Pastebėtina, kad nors emocinio intelekto tyrimams jau keli dešimtmečiai, tačiau išsamesnių tyrimų, siejančių emocinį intelektą ir jaunojo pareigūno (policijos) rengimą, pagalbą sau, stinga.

Pranešimo tikslas – pristatyti teorinius ir empirinius radinius apie emocinio intelekto reikšmę jų – policijos pareigūnų – profesijoje.

Tyrimo metodologija. Nors emocinis intelektas analizuojamas jau keli dešimtmečiai, tačiau pastebėtinai kelios mokslinės analizės tolesnės analizės kryptys. Pavyzdžiui, paskutiniuoju dešimtmečiu emocinio intelekto samprata analizuojama kaip kompleksinis reiškinys, susijęs ir su emocinio intelekto plėtotės technikomis. Jos kontekstualizuojamos šiandienos pasaulio įtampų kontekste (šis aspektas integraliai susijęs su policijos pareigūno profesine veikla, kurioje įtampa, iššūkiai yra kasdienio darbo dalis), taip pat siejamas su asmens gerove ir su asmens sėkme, ir –kas svarbu šiai analizei – su profesine sėkme (Zuzevičiūtė, Naudužienė, 2020; Naudužienė, Zuzevičiūtė, 2021). Pranešime pristatomi 2024 m. I ketv. vykdyto tyrimo (naudota anketa, teikianti uždaruosius ir atviruosius klausimus) rezultatai apie tai, kad jau pirminiame profesiniame (profesinėje mokykloje ir universitete) rengiant jaunosius būsinius pareigūnus, šie aspektai turėtų rasti savo vietą studijų procese.

Tyrimo rezultatai/ižvalgos. Pranešime pristatomi empirinio tyrimo rezultatai (bendroji tyrimo imtis virš 300 respondentų, tačiau pranešime giliau analizuojami 109 policijos pareigūnų (jaunųjų ar ir jau dirbančių) atsakymai, kurie parodė, kad dėmesio emociniam intelektui, kaip kompensacijai patiriamoms įtampoms profesinėje veikloje, stinga, bendraujant su visuomene ir kolegomis. Šie rezultatai leidžia formuluoti išvadą, kad emociniam intelektui, jo technikoms vertėtų skirti dėmesį studijose.

Raktiniai žodžiai: policijos pareigūnas; emocinis intelektas; pareigūnų rengimas.

Literatūra:

- Naudužienė, G., Zuzevičiūtė, V. (2021). Emocinio intelekto ir psichologinės gerovės ryšys: ugdymo galimybės, Šiuolaikinės visuomenės ugdymo veiksniai: mokslo žurnalas, 1, p. 217–235. DOI: 10.47459/svuv.2021.6.10.
- Zuzevičiūtė, V., Naudužienė, G. (2020). Emotional intelligence and on-line studies: students' perspective, ALTA'20: Advance learning technologies and applications : short learning programmes : annual international conference for education : conference proceedings, edited by D. Rutkauskienė: Kaunas University of Technology, p. 33–43. Prieiga per internetą: <https://ndma.lt/alta2020/wp-content/uploads/2021/04/ALTA_2020.pdf>

Europos universitetų aljansų tvarumas (tęstinumas)

dokt. Edita Lenkauskaitė

Klaipėdos Universitetas, edita.lenkauskaite@gmail.com

Straipsnyje dalijamasi įžvalgomis apie Europos universitetų iniciatyvą ir su tuo susijusios literatūros, naratyvų, dokumentų apžvalgą. Straipsnyje taip pat remtasi aljansų veiklos stebėjimu būnant vieno iš šių aljansų nariu ir jame dirbant, taip pat surinkus informaciją dalyvaujant įvairiose teminėse konferencijose, apskritojo stalo diskusijose ir darbo grupėse su kitais aljansais.

Problema: Europos universitetų iniciatyva pradėta įgyvendinti 2019 m., paskelbus pirmąjį Erasmus+ kvietimą kurti aljansus. 2024 m. turime įsteigtus ir aktyvius 64 Europos universitetų aljansus, suformuotus paskelbus 4 kvietimus teikti paraiškas dėl programos Aljansų finansavimo Erasmus+ pagalba. Šie aljansai apjungia apie 20 proc. visų Europos aukštojo mokslo institucijų. Tai pakankamai reikšmingas skaičius, kad patrauktų mokslininkų dėmesį tirti Europos Universitetų Aljansų reiškinį skirtingomis perspektyvomis.

Tikslas: Praėjo 5 metai nuo pirmojo kvietimo ir dabar matome aljansų transformaciją ir augimą. Atėjo laikas pradėti nagrinėti šią iniciatyvą, įskaitant aukštojo mokslo institucijų sinergiją ir aljansų tvarumą. Europos Sąjunga investavo gigantiškas pinigų sumas į šių Aljansų sukūrimą, tačiau ar jie išliks, o gal Europos Sąjungos biudžetas bus panaudotas netvariai? Kokie indikatoriai galėtų nusakyti Aljansų tvarumą?

Metodai ir metodologija: Straipsnis paremtas Europos universitetų aljansų evoliucijos, struktūros, valdymo modelio ir tvarumo vertinimo modelių teorine konceptualizacija ir problemų analize, naudojant tarpdisciplininius tyrimo metodus, mokslinės literatūros sistemine ir lyginamąją analizę, sintezės ir apibendrinimo metodus. Taikant šiuos metodus buvo siekiama išnagrinėti veiksnius, darančius įtaką aljansų tvarumui, įvertinti esamus tvarumo vertinimo rodiklius ir strategijas.

Išvados: Tyrimas rodo, kad evoliuciniai aljansų etapai atskleidžia, kaip greitai tinklai vystosi, auga ir skiriasi vienas nuo kito, nesvarbu, ar jie susikūrė pirmojo, antrojo ar trečiojo Erasmus+ kvietimo metu. Tyrime taip pat liečiama oficialių ir neformalių tinklų formų klausimai, kaip galimas Aljansų tvarumo indikatorius. Nors Europos Sąjunga leidžia aljansams savanoriškais pagrindais veikti kartu, šiame straipsnyje padaryta išvada, kad labiau tikėtina, jog oficialūs tinklai bus tvaresni nei neoficialūs tinklai. Straipsnyje diskutuojama aljansų biurokratijos galimybė, kurią galbūt įtakojo Horizon2020 SwafS projektas. Gilinantis į organizacines struktūras pateikiamas M. Weberio biurokratijos teorijos vertinimas, kuris parodo aljansų galimybes išsilaikyti.

Bandant rasti geriausią būdą įvertinti Europos universitetų aljansų tvarumą, akcentuojama galimybė išlaikyti jį kaip vienetą, siekiantį bendrų, suburtų į Aljansą aukštųjų mokyklų, tikslų. Tvarumo rodiklių teorijos buvo įvertintos naudojant lyginamąją analizę. Straipsnyje nagrinėjami galimi Aljansų tvarumo rodikliai, kurie gimė taikant sintezės metodą.

Raktiniai žodžiai: Europos, universitetai, aljansai, tvarumas, rodikliai

Literatūra:

- Aboalmaali, F. S., Daneshfard, K., & Sadat, F. (2016). Maxo Weberio biurokratijos filosofija ir jos kritika. "ResearchGate". <https://doi.org/10.13140/RG.2.2.25622.80966>
- Alasoini, T. (2014). Mokymasis iš mokymosi tinklų. Suomijos darbo vietų kūrimo programos patirtis. "ResearchGate". <https://doi.org/10.1688/IJAR-2014-03-Alasoini>
- Subalansuotas rezultatų kortelės institutas. (2024). Subalansuoti rezultatų kortelės pagrindai – subalansuotų rezultatų kortelių institutas. <https://balancedscorecard.org/bsc-basics-overview/>
- Universiteto tvarumo priemonių rinkinys. (n.d.). <https://www.iaruni.org/59-sustainability/toolkit>
- Važiuoklė, V. (2021). Atmosfera, privatus užsakymas ir pramoninis pliuralizmas: besivystantis Williamsono organizacijos mokslas. Institucinės ekonomikos žurnalas, 18(2), 237–251. <https://doi.org/10.1017/s1744137421000618>

- Europos Tarybos išvados, 2022 m., <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-7936-2022-INIT/xx/pdf>
- Eciu. (n.d.). Baigiamasis ESEU projekto renginys, skirtas labai reikalingam Europos teisiniam statusui tarptautiniam bendradarbiavimui aukštojo mokslo srityje. <https://www.eciu.eu/news/eceu>
- Estermann, Thomas ir kt. Europos universitetų aljansų valdymo modeliai Besivystantys universitetų valdymo modeliai I. 2021.
- Valdymo teorijų vadovas. (n.d.). "Google" knygos. https://books.google.lt/books?hl=lt&lr=&id=tElgEAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PR1&dq=organisational+theory+Network+governance+theory+&ots=RTan9lr98z&sig=Jl5-Fi_oNBVY6KbZEh6CcK1Qfk&redir_esc=y#v=onepage&q=organisational%20theory%20Network%20governance%20theory&f=false
- "Inderscience Publishers" – akademinės bendruomenės, verslo ir pramonės susiejimas per mokslinius tyrimus. (n.d.). <https://www.inderscience.com/offers.php?id=30428>
- Kallinikos, J. (2003). Tinklai kaip alternatyvios organizavimo formos: keletas kritinių pastabų. "ResearchGate". https://www.researchgate.net/publication/30527492_Networks_as_alternative_forms_of_organization_some_critical_remarks
- Kempner–Moreira, F., & De Sá Freire, P. (2020). Penki tarporganizacinių tinklų raidos etapai: literatūros apžvalga. Informacijos ir žinių valdymo žurnalas / Informacijos ir žinių valdymo žurnalas, 19 (04), 2050038. <https://doi.org/10.1142/s0219649220500380>
- Kessler, E. H. (2013). Vadybos teorijos enciklopedija. SAGE leidiniai, įtraukti.
- Riteris, L. (2002). Mokymasis tinkle: mokymosi tyrinėjimas tarporganizaciniais tinklais. Žmonių santykiai, 55(4), 427–454. <https://doi.org/10.1177/0018726702554003>
- Moreira, F. K., & de Sá Freire, P. (2020). Penki tarporganizacinių tinklų raidos etapai: literatūros apžvalga. Informacijos ir žinių valdymo žurnalas / Informacijos ir žinių valdymo žurnalas, 19 (04), 2050038. <https://doi.org/10.1142/s0219649220500380>
- Nogueira, E., Gomes, S., & Lopes, J. M. (2023). Triguba apatinė eilutė, tvarumas ir ekonominis vystymasis: kas juos sieja? Bibliometrinis metodas. Tvarumas. <https://doi.org/10.3390/su15086706>
- Oliveris, A. L., & Ebers, M. (1998). Tinklo tinklo studijos: konceptualių konfigūracijų analizė tiriant tarporganizacinius santykius. Organizacijos studijos, 19(4), 549–583. <https://doi.org/10.1177/017084069801900402>
- Paužuolienė, J. (2021). Socialiai atsakingų įmonių organizacinės kultūros vertinimo metodikos sudarymas. Regional Formation and Development Studies, 18(1), 110–122. <https://doi.org/10.15181/rfds.v18i1.1251>
- Schulze, J. H., & Pinkow, F. (2020). Lyderystė organizaciniam prisitaikymui: kaip įgalinantys lyderiai sukuria adaptyvią erdvę. Administravimo mokslai, 10(3), 37. <https://doi.org/10.3390/admsci10030037>
- Darnaus vystymosi tikslai. (n.d.). Eua.eu. Gauta Birželio 6, 2024, iš <https://eua.eu/issues/24:sustainable-development-goals>
- Komanda, I. (2024). Kas yra ESG investavimas? Investopedija. <https://www.investopedia.com/terms/e/environmental-social-and-governance-esg-criteria.asp>
- Trindade, A. (2015). Valstybė, valdymas ir viešasis saugumas Brazilijoje: Viešojo saugumo valstybinių sekretariatų analizė. DOAJ (DOAJ: Atvirosios prieigos žurnalų katalogas).
- Universitetai ir aukštasis mokslas Europoje | UniRank. (n.d.). <https://www.4icu.org/Europe/>
- UNU-IS. (2024b). Jungtinių Tautų universitetas. <https://unu.edu/ias>
- Von der Leyen, Ursula. EUROPOS PASIRINKIMAS. 2024. https://commission.europa.eu/document/download/e6cd4328-673c-4e7a-8683-f63ffb2cf648_en?filename=Political%20Guidelines%202024-2029_EN.pdf
- Zakaria, N., & Al Mehairi, H. A. (2014). Organizacijos kultūros supratimas, siekiant efektyvaus dalijimosi žiniomis elgesio darbo vietoje. Organizacinės kultūros: tarptautinis žurnalas, 13(3), 33–52. <https://doi.org/10.18848/2327-8013/cgp/v13i03/59257>

„Jeigu nori mokytis – gali mokytis“: jaunimo darbuotojų kompetencijų tobulinimas europos jaunimo programose

Dr. Justina Garbauskaitė–Jakimovska

Vilniaus universitetas, justina.garbauskaite-jakimovska@fsf.vu.lt

Pranešimo mokslinė problema. Mobilumo mokymosi tikslais programų (Erasmus+, Europos solidarumo korpusas) rėmuose įgyvendinamos jaunimo darbuotojų kompetencijų tobulinimo veiklos sulaukia nevienareikšmiškų vertinimų. Nors per Europos jaunimo programas siūloma daug mokymosi galimybių, kyla klausimų dėl šių mokymosi galimybių kokybės, aktualumo ir prieinamumo. Jaunimo darbuotojai teigia, kad jiems sunku rasti laiko profesiniam tobulėjimui dėl didelių darbo krūvių ir per didelio nevienodos kokybės mokymosi galimybių pasirinkimo. Taip pat matomas atotrūkis tarp jaunimo darbuotojų mokymosi poreikių ir pasiūlos, nes dauguma siūlomų kursų yra pradedančiųjų lygio, todėl patyrę praktikai neturi galimybių stiprinti savo įgūdžių ar gilinti žinių. Šiuo tyrimu siekiama nagrinėti, kaip jaunimo darbuotojai Lietuvoje dalyvauja Europos programose ir su kokiomis kliūtimis susiduria, siekdami prasmingo kompetencijų tobulinimo.

Pranešimo tikslas – aptarti dabartinę jaunimo darbuotojų kompetencijų ugdymo padėtį Lietuvoje, daugiausia dėmesio skiriant dalyvavimui Europos jaunimo programose bei pateikti įžvalgas, kurios galėtų padėti stiprinant jaunimo darbuotojų profesinį tobulėjimą.

Tyrimo metodologija. Kokybinis empirinis tyrimas atliktas RAY (Research-based analysis of European youth programmes) tinklo vykdomo tyrimo projekto RAY-COMP rėmuose. Tyrimas apima sutelktų grupių diskusijas su jaunimo darbuotojais ir jaunimo lyderiais bei mokymų vadovais. Taip pat – 2 giluminius naratyvinius interviu su jaunimo darbuotojais.

Tyrimo rezultatai/įžvalgos. Jaunimo darbuotojai išskyrė platų mokymo poreikių spektrą, nuo emocinės sveikatos, tarpkultūrinio dialogo iki krizių valdymo ir darbo su įvairiomis jaunimo grupėmis. Jie taip pat nurodė, kad daugelis mokymosi veiklų neatitinka šių poreikių, ypač dėl pernelyg didelio pra-

dedančiųjų lygio programų kiekio ir specializuotų, aukštos kokybės mokymų trūkumo. Be to, didelis darbo krūvis dažnai apriboja jaunimo darbuotojų galimybes pilnai dalyvauti mokymosi programose. Nors dalyvavimas tarptautinėse mobilumo mokymosi tikslais programose suteikia vertingos tarpkultūrinės patirties, jų praktinis pritaikymas kasdieniniame darbe su jaunimu išlieka ribotas. Tyrimo dalyviai taip pat pabrėžė bendraamžių mokymosi, mokymosi stebint svarbą, nurodant, kad jie yra veiksmingesni kompetencijų ugdymo būdai, palyginti su ilgalaikiškesnėmis ar labiau struktūruotomis mokymo programomis.

Raktiniai žodžiai: Europos jaunimo programos; RAY tinklas; mokymasis, jaunimo darbuotojai.

Gyventi nesaugume: paauglių tęstinio trauminio streso reakcijos susidūrus su tarpasmeniniu smurtu

Doc. dr. Inga Truskauskaitė

Psichologijos institutas, Vilniaus universitetas

Doc. dr. Monika Kvedaraitė

Psichologijos institutas, Vilniaus universitetas

Dr. Ieva Daniūnaitė

Psichologijos institutas, Vilniaus universitetas

Pranešimo mokslinė problema. Smurtą patyrusiems paaugliams kyla didesnė psichikos sveikatos sunkumų rizika nei jų bendraamžiams (Jaffee, 2017; Mills et al., 2013). Lietuvoje apie du trečdaliai paauglių (71 proc.) nurodė, kad per savo gyvenimą yra patyrę bent vienos rūšies smurtą (fizinį, psichologinį, seksualinį ar nepriežiūrą) (Zelviene ir kt., 2020). Nuolatinis smurto patyrimas gali sukelti tęstinio trauminio streso (TTS) reakcijas (angl. Continuous Traumatic Stress). Iki šiol paauglių imtyje nei Lietuvoje, nei užsienyje, TTS reakcijos nebuvo tyrinėtos, siejant jas su smurto poveikiu.

Pranešimo tikslas. Šiuo tyrimu buvo siekiama įvertinti lietuviškos Tęstinio trauminio streso reakcijų skalės (CTSR, Goral et al., 2021) versijos validumą ir patikimumą paauglių imtyje; išskirti paauglių grupes, pasižyminčias skirtingomis TTS reakcijomis, naudojant į asmenį orientuotą požiūrį bei nustatyti skirtingo smurto rūšių patyrimo ir TTS reakcijų sąsajas.

Tyrimo metodologija. Šiame tyrime dalyvavo 321 paauglys, $M(SD)_{amžius} = 14,19 (1,26)$, iš kurių 181 (56,4 %) buvo merginos, 135 (42,1 %) – vaikinai. 54,5 % (n=175) tyrimo imties paauglių per savo gyvenimą patyrė bent vienos rūšies tęstinį smurtą.

Tyrimo rezultatai/įžvalgos. Tyrimo rezultatai atskleidė, kad CTSR skalės struktūrinis ir diferencinis validumas yra geras. TTS reakcijos (išsekimas / atsiskyrimas, įniršis / išdavystė ir baimė / bejėgiškumas)

mas) buvo stipresnės tęstinį smurtą patyrusių paauglių grupėse, nei tokio smurto nepatyrusių, o tai rodo gerą CTSR skalės diferencinį validumą. Buvo išskirtos trys grupės paauglių, kuriems būdingos *silpnos, vidutinio stiprumo* ir *stiprios* TTS reakcijos. Remiantis tyrimo rezultatais, buvo pasiūlyta suminio CTSR skalės balo riba (≥ 18), padedanti identifikuoti potencialiai stiprias TTS reakcijas patiriančius paauglius. Taip pat nustatyta, kad nepriežiūros, psichologinio, fizinio ir seksualinio smurto intensyvumas teigiamai prognozuoja priklausymą stiprių TTS reakcijų grupei.

Tyrimo rezultatai pabrėžia psichologinės paramos poreikį, kai paauglystėje patiriamas tęstinis tarpasmeninis smurtas.

Raktiniai žodžiai: Tęstinis trauminis stresas, paauglystė, smurto patyrimas.

Literatūra:

- Jaffee, S. R. (2017). Child Maltreatment and Risk for Psychopathology in Childhood and Adulthood. *Annual Review of Clinical Psychology, 13*, 525–551. <https://doi.org/10.1146/annurev-clinpsy-032816-045005>
- Goral, A., Feder-Bubis, P., Lahad, M., Galea, S., O'Rourke, N., & Aharonson-Daniel, L. (2021). Development and validation of the Continuous Traumatic Stress Response scale (CTSR) among adults exposed to ongoing security threats. *PLoS ONE, 16*(5), 1–16. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0251724>
- Mills, R., Scott, J., Alati, R., O'Callaghan, M., Najman, J. M., & Strathearn, L. (2013). Child maltreatment and adolescent mental health problems in a large birth cohort. *Child Abuse and Neglect, 37*(5), 292–302. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2012.11.008>
- Zelviene, P., Daniunaite, I., Hafstad, G. S., Thoresen, S., Truskauskaite-Kuneviciene, I., & Kazlauskas, E. (2020). Patterns of abuse and effects on psychosocial functioning in Lithuanian adolescents: A latent class analysis approach. *Child Abuse and Neglect, 108*. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2020.104684>

Socialinis darbas su NEET jaunimu: sunkumai ir jų įveikos strategijos

Patrik Borisovas

Vilniaus Universitetas, patrik.borisovas@fsf.stud.vu.lt

Pranešimo mokslinė problema. Europos Sąjungoje jau daugiau nei dešimtmetį stebimas niekur nedirbančio, nesimokančio ir mokymuose nedalyvaujančio jaunimo skaičius (angl. santr. NEET). Nors NEET jaunimui skiriamas padidintas dėmesys ir finansavimas, šių jaunuolių skaičius ženkliai nesikeičia. 2023 m. Lietuvoje nedirbo ir nesimokė 13,9 proc. jaunimo. Per pastarąjį dešimtmetį NEET jaunimo skaičius beveik nepakito (2012 m. 13,9 proc.). Svarbu tirti su šia jaunimo grupe dirbančių socialinių ir jaunimo darbuotojų patirtis, siekiant išsiaiškinti, kaip gerinti darbo su NEET kokybę, kad sumažėtų šių jaunuolių skaičius.

Pranešimo tikslas – skleisti su kokiais sunkumais susiduria darbuotojai dirbantys su NEET jaunimu ir kokias sunkumų įveikos strategijas naudoja.

Pranešimui naudojami su jaunimų dirbančių specialistų kokybinio tyrimo rezultatai. Pusiaus struktūruoti interviu buvo paimti iš socialinių ir jaunimo darbuotojų. Duomenys analizuoti taikant kokybinę turinio analizę.

Tyrimo rezultatai: Darbuotojai susiduria su sunkumais keliuose lygmenyse: mikro lygmeniu tiesiogiai dirbdami su jaunuoliu, mezo lygmeniu bendradarbiaudami su kitomis organizacijomis, darbuotojais, jaunuolio aplinka ir makro lygmeniu susidurdami su visuomenės nuostatomis ir kt. Remiantis tyrimo duomenimis, daugiausia sunkumų įveikos strategijų socialiniai ir/arba jaunimo darbuotojai naudoja mikro lygmenyje, o esminė įveikos strategija yra pasitikėjimu grįstas santykis. Vis dėlto, darbuotojų naudojamų sunkumų įveikos strategijų nepakanka norint pasiekti teigiamų pokyčių. Svarbus harmoningas skirtingų sistemų darbas ir bendradarbiavimas, pačio jaunuolio indėlis. Ne ką mažesnis sunkumas darbuotojams yra jų asmeninė gerovė ir kylantys iššūkiai. Norėdami išvengti perdegimo ir nusivylimo bei išlikti darbe, darbuotojai turi nuolat dirbti su savimi, dalyvauti supervizijose, reflektuoti.

Raktiniai žodžiai: NEET jaunimas, socialiniai darbuotojai, jaunimo darbuotojai, darbas su jaunimu.

Jaunimo dalyvavimo mobiliojo darbo veiklose patirčių analizė

Laima Milkintaitė

Šiaulių valstybinė kolegija, l.milkintaite@svako.lt

Kamilė Bronušaitė

Šiaulių valstybinė kolegija, bronusaite541@gmail.com

Renata Domarkienė

Atviras Šiaulių rajono jaunimo centras, renata.domarkiene@gmail.com

Pranešimo mokslinė problema. Jaunimo darbuotojai dirbdami su jaunuoliais pastebi, kad nors ir yra taikoma nemokama prevencinė socialinė paslauga – mobilusis darbas su jaunimu, dauguma jų neturi motyvacijos ateiti į vykdomus susitikimus. Norint, kad reikiama pagalba pasiektų kuo daugiau jaunų žmonių bei pagerinti jaunuolių gyvenimo kokybę ir užkirsti kelią sunkumams, reikia išsiaiškinti, kas skatina jaunuolius dalyvauti užsiėmimuose. Todėl formuluojami šie probleminiai klausimai:

1. Dėl kokių priežasčių jaunuoliai nelanko mobiliojo darbo užsiėmimų?
2. Kokie veiksniai didina jaunuolių motyvaciją lankytis mobiliojo darbo užsiėmimuose?

Pranešimo tikslas – analizuoti jaunimo dalyvavimo mobiliojo darbo veiklose patirtis.

Tyrimo metodologija. Pasirinkta kokybinė turinio analizė, mokslo informacijos šaltinių ir dokumentų analizė, pusiau struktūruotas interviu. Pusiaus struktūruotas kokybinis interviu buvo atliktas su 6 jaunuoliais, kurie lankosi mobiliojo darbo su jaunimu susitikimuose, kurie vyksta Šiaulių rajone. Interviu atliktas 2023 – 04 – 18, 2024 – 05 – 13. Tyrime dalyvavo 6 asmenys. Informantams atrinkti naudojama netikimybinė, tikslinė, tipinių atvejų atranka.

Tyrimo rezultatai: Jaunimas, tai visuomenės narių grupė, kurią sudaro asmenys nuo 14 iki 29 amžiaus, kurie gyvena asmenybės formavimosi bei perėjimo prie savarankiško gyvenimo visuomenėje laikotarpiu. Mobilusis darbas su jaunuimais yra socialinė paslauga, kurios metu specialistai atvyksta pas jaunuolius į vietovę, kur nėra specifinės infrastruktūros darbui su jaunuimais. Tokiu būdu atsižvelgiama į šių vietų gyventojų individualius poreikius. Pagrindinis mobilaus darbo tikslas yra suteikti reikiamus resursus mažiau galimybių turintiems jaunuoliams, įskaitant mokymąsi, pramogas ir socialinę integraciją, laikantis iš anksto sudaryto tvarkaraščio.

Jaunuoliai dalyvauja mobiliojo darbo veiklose dėl jų turimo emocinio ryšio su jaunimo darbuotoju. Jaunimo mėgstamiausios veiklos yra: stalo žaidimai, aktyvūs žaidimai lauke, maisto gaminimas ir valgymas.

Jaunuolių nedalyvavimo mobiliojo darbo veiklose nelankymo aspektai yra: asmeniniai santykiai tarp kitų jaunuolių, lankomi kiti užsiėmimai, nuovargis patirtas mokykloje, anot jų, jie grįžta pavargę, norintys miego, o dienos pabaigoje jų laukia namų darbai, tad eina miegoti ir praleidžia susitikimus.

Raktiniai žodžiai: jaunimas, mobilusis darbas su jaunuimais, patirtys.

Psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencija jaunimui Šiauliuose – „EDU map“ metodikos taikymas ir interaktyvaus „pabėgimo kambario“ kūrimas

Ieva Šimaliūtė-Gaidukevičienė

VšĮ Žmogiškųjų išteklių stebėsenos ir plėtros biuras, i.simaliute@zispb.lt

Pranešimo mokslinė problema. Psichoaktyvių medžiagų vartojimas jaunimo tarpe yra viena iš didžiausių visuomenės sveikatos problemų Lietuvoje. Šiaulių mieste, kaip ir kitose Lietuvos vietovėse, jaunuoliai susiduria su didėjančiu bendraamžių spaudimu, socialiniais ir ekonominiais iššūkiais, kurie gali skatinti psichoaktyvių medžiagų vartojimą. Ši problema reikalauja inovatyvių ir įtraukiančių prevencinių sprendimų, kurie padėtų jaunimui suprasti psichoaktyvių medžiagų vartojimo rizikas ir formuoti atsakingą požiūrį.

Pranešimo tikslas – pristatyti 2024 m. Šiaulių miesto gimnazijose atlikto tyrimo rezultatus, kuriame buvo taikoma tarptautinio projekto metu sukurta „EDU MAP“ metodika, bei pristatyti „Pabėgimo kambario“ iniciatyvą kaip inovatyvią psichoaktyvių medžiagų prevencijos priemonę jaunimo tarpe.

Tyrimo metodologija. Tyrime dalyvavo 250 moksleivių iš penkių Šiaulių miesto gimnazijų. Prieš ir po užsiėmimų, kuriuose buvo taikoma „EDU MAP“ metodika, buvo atliekamos apklausos, siekiant įvertinti moksleivių žinių lygį ir požiūrio pokyčius. Be to, buvo atlikta kokybinė analizė, įvertinant moksleivių refleksijas apie užsiėmimus.

Tyrimo rezultatai/įžvalgos. Gauti tyrimo rezultatai parodė, kad vykdyti užsiėmimai pagal „EDU MAP“ metodiką reikšmingai padidino moksleivių informuotumą apie psichoaktyvių medžiagų poveikį ir rizikas, taip pat sustiprino neigiamą požiūrį į šių medžiagų vartojimą. Po užsiėmimų moksleiviai geriau suprato ilgalaikes pasekmes, susijusias su psichoaktyvių medžiagų vartojimu, ir buvo labiau linkę atsisakyti jų vartojimo. Pastebėta, kad metodika padėjo ne tik gilinti žinias, bet ir formuoti atsakingą požiūrį, kuris būtinas siekiant mažinti psichoaktyvių medžiagų vartojimą tarp jaunimo.

Siekiant dar didesnio įsitraukimo ir gilesnio mokymosi, tradicinių edukacinių metodų neužtenka. Mokiniai nori interaktyvių veiklų, todėl buvo sukurtas „Pabėgimo kambarys“ – unikali prevencinė priemonė, leidžianti mokiniams tiesiogiai patirti realias situacijas, susijusias su psichoaktyvių medžiagų vartojimu. Ši veikla suteikia mokiniams galimybę saugioje aplinkoje priimti sprendimus ir pamatyti galimas jų pasekmes, taip skatinant kritinį mąstymą ir problemų sprendimo įgūdžių ugdymą.

„Pabėgimo kambarys“ ne tik papildo teorines žinias praktiniu mokymusi, bet ir stiprina jaunimo atsparumą socialiniam spaudimui. Interaktyvus metodas padeda mokiniams geriau suprasti rizikas ir priimti atsakingus sprendimus, prisidedant prie stipresnės prevencinės kultūros kūrimo mokykloje. Tokiu būdu, sujungiant „EDU MAP“ metodikos ir „Pabėgimo kambario“ privalumus, galima pasiekti efektyvesnį psichoaktyvių medžiagų vartojimo prevencijos tikslų įgyvendinimą.

Raktiniai žodžiai: Psichoaktyvios medžiagos, jaunimo prevencija, inovatyvūs metodai, „Pabėgimo kambarys“.

Jaunimo gyvenimiškų galimybių diferenciacija Lietuvoje

Prof. dr. Laima Okunevičiūtė-Neverauskienė

Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos institutas, Laima.Neverauskiene@gmail.com

Doc. dr. Rūta Brazienė

Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos institutas, ruta.braziene@dsti.lt,

Dr. Arūnas Pocius

Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos institutas, arunas.pocius@dsti.lt

Dokt. Justina Krauledaitė

Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos institutas, justina.krauledaite@lstc.lt

Sonata Vyšniauskienė

Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos institutas, sonata.vysniauskiene@lstc.lt

Pranešimo tikslas. Pranešime pristatomas subjektyvus Lietuvos jaunimo (18–35 metų amžiaus) požiūris į gyvenimiškas galimybes ir juo siekiama atskleisti Lietuvos jaunimo (18–35 metų amžiaus) gyvenimiškų galimybių diferenciacijos socioekonominius veiksnius.

Probleminis klausimas. Kaip 18–35 metų jaunimo amžiaus grupėje skiriasi gyvenimiškų galimybių vertinimas pagal amžių, lytį, išsimokslinimą, užimtumo statusą bei tėvų šeimos socialinį sluoksnį kai respondentui buvo 14–15 metų?

Tyrimo metodologija – mokslinės literatūros analizė, anketinė apklausa, kiekybinių duomenų analizė. Pasitelkiant M. Weber (1920) (cit. Grusky 2001) gyvenimiškų galimybių perspektyvą analizuojami gyvenimiškų galimybių teoriniai aspektai, bei pristatomi 2023 m. Lietuvoje atlikto jaunimo gyvenimiškų galimybių sociologinio tyrimo (anketinės apklausos) rezultatai. Tyrimo metu anketinės apklausos būdu buvo apklausti 1209 asmenys nuo 18–35 metų amžiaus. Reprezentatyvioje anketinėje apklausoje dalyvavo 1209 respondentai nuo 18 iki 35 metų amžiaus. Tarp jų – 60,9 proc. moterų ir 38,6 proc. vyrų. Daugiausia respondentų – 37,7 proc. buvo 30 – 35 metų amžiaus. Dauguma respondentų – 53,3 proc. buvo įgiję

aukštąjį išsilavinimą, 25,8 proc. vidurinį universitetinį, 14,9 proc. aukštesnįjį, 4,6 proc. pagrindinį išsilavinimą, o likusieji respondentai buvo įgiję žemesnį nei pagrindinis išsilavinimą. Užimtumo statusas imtyje varijuoja taip: 65,3 proc. skiria savo laiką tik darbui, 8,6 proc. respondentų mokosi ar studijuoja, 12,8 proc. derina darbą kartu su mokslais ar studijomis, o 13,3 proc. užima kitą statusą. Tyrime 75 proc. respondentų samdomi darbuotojai, gaunantys pajamas. Didžioji dauguma tyrimo dalyvių – lietuvių tautybės asmenys (95,8 proc.). Tyrime dalyvavę asmenys pagal savo gyvenamąją vietą atstovauja visai Lietuvos teritorijai. Atliekant anketinę apklausą buvo išskirtos šios empirinės gyvenimiškų galimybių diferenciacijos dimensijos: individualios socio-demografinės charakteristikos; šeimos/namų ūkio charakteristikos; tėvų šeimos charakteristikos ir statusas; darbas, užimtumas ir karjeros galimybės; pajamos ir materialinis apsirūpinimas; mokymosi, studijų ir persikvalifikavimo galimybės; subjektyvi gerovė ir sveikata; autonomija (būsto, finansinė, sprendimo sprendimų priėmimo), etc.

Tyrimo rezultatai. Mokslinės literatūros ir kiekybinio tyrimo duomenų analizės pagrindu galime teigti, kad subjektyvus jaunimo požiūris į gyvenimiškas galimybes skiriasi priklausomai nuo amžiaus, lyties, užimtumo bei tėvų socio-ekonominio statuso kai respondentui buvo 14–15 metų. Atliktas tyrimas atskleidė, kad nepalankiausiai savo gyvenimiškas galimybes vertina jaunimas, kuris šiuo metu nedirba ir nesimoko, arba save ir savo šeimą identifikuoja su žemiausiu socialiniu sluoksniu. Mokslinis tyrimas atliktas įgyvendinant Lietuvos mokslo tarybos finansuojamą mokslininkų grupių projektą „Lietuvos jaunimo gyvenimiškų galimybių diferenciacijos socioekonominiai veiksniai Lietuvoje“ (reg. Nr. S-MIP-22-42, sutarties data 2022-03-18).

Raktiniai žodžiai: jaunimas, gyvenimiškos galimybės

Literatūra:

- Brazienė, R., Vyšniauskienė, S. 2023. Life Chances Differentiation in Lithuania: Subjective Attitudes of 18–35 Years Old Youth. *Filosofija. Sociologija*, 34(4), p. 372–381.
- Grusky, D. B. 2001. The past, present, and future of social inequality. In D. B. Grusky (Ed.), *Social stratification: Class, race, and gender in sociological perspective* (Second ed., pp. 3–51). Boulder: Westview Press.
- Weber, M. 1994. Class, Status, Party. In D. Grusky (Ed.) *Social stratification: Class, race, and gender in sociological perspective*. Boulder, San Francisco, Oxford: Westview Press.

Ką reiškia būti kitu tarp savų? Vilniaus romų jaunimo iššūkiai ir poreikiai

Dokt. Agnėška Avin

Lietuvos socialinių mokslų centro Sociologijos instituto doktorantė, agneska.avin@lcss.lt

Pranešimo mokslinė problema. Romai išlieka viena jauniausių bendruomenių Lietuvoje. Jų demografinė struktūra pasižymi išskirtinėmis savybėmis, tiek palyginus su lietuvių, tiek su kitų tautinių bendruomenių demografinė struktūra. Pagal 2021 metų gyventojų surašymą, romų populiacija amžiaus grupėje nuo 10 iki 29 m. viršija savo bendraamžius lietuvius kone dvigubai. Panaši situacija randasi lyginant ir su kitomis Lietuvoje gyvenančiomis bendruomenėmis (Stumbrys, 2022). Deja, romai Lietuvoje išlieka ne tik jauniausia, bet ir didžiausią socialinę distanciją patiriančia grupe. Romai susiduria su ilgamete struktūrine diskriminacija, kurios pasekmės yra pastebimos romų išsilavinimo ar ekonominiuose rodikliuose (Lietuvos žmogaus teisių centro tyrimas, 2023). Šiame kontekste romai jaunuoliai susiduria su kompleksiniais iššūkiais, kurie įtakoja jų socialinę, kultūrinę ir ekonominę atskirtį. Lietuvos jaunimo tyrimo lauke, deja, romų jaunimo situacija yra beveik neanalizuojama.

Pranešimo tikslas. Pranešimo tikslas yra pristatyti pagrindinius kompleksinius iššūkius, su kuriais susiduria Vilniaus romų jaunimas struktūrinės diskriminacijos kontekste, bei kaip jie veikia romų jaunuolių galimybes lygiaverčiai dalyvauti visuomeniniame gyvenime ir gauti kokybiškas, jų poreikius atitinkančias paslaugas darbo su jaunimu srityje.

Tyrimo metodologija. Pranešimas yra paremtas ilgamečio etnografinio tyrimo su Vilniaus romų bendruomene duomenimis. Duomenys buvo renkami giluminiu interviu, dalyvaujantį stebėjimo, dokumentų analizės dėka. Dalyvaujantis stebėjimas atliekamas su romų jaunimu dirbančiose organizacijose ir mokyklose.

- Romai jaunuolių iššūkius būtina analizuoti interseksionalumo/ persipinančių tapatybių kontekste.
- Romų atskirtis dažnai yra vertinama kaip jų kultūros, o ne sisteminės diskriminacijos pasekmė.
- Darbo su jaunimu lauke romai jaunuoliai „atsineša“ papildomus identiteto puoselėjimo ir tarpkultūrinės komunikacijos poreikius.

Tyrimo rezultatai/ižvalgos. Romų jaunuolių patirtys dažnai susideda iš daugelio tarpusavyje persipinančių tapatybių, tokių kaip etninė priklausomybė, socialinė klasė, lytis ir/ar amžius. Interseksionalumo teorija padeda geriau suprasti, kaip šie įvairūs tapatybės aspektai veikia kartu ir formuoja specifines diskriminacijos, atskirties ir nelygybės patirtis.

Dažnai susiduriama su nuostata, kad romų atskirtis yra jų pačių kultūrinio pasirinkimo rezultatas, o ne sisteminės ir struktūrinės diskriminacijos padarinys. Toks požiūris yra klaidinantis ir perkelia atsakomybę už atskirtį patiems romams, užuot nagrinėjus gilesnes priežastis, tokias kaip švietimo, užimtumo ir socialinių paslaugų prieinamumo trūkumai bei išankstiniai nusistatymai visuomenėje.

Romai jaunuoliai susiduria su specifiniais iššūkiais dėl savo etninės tapatybės puoselėjimo. Romų kultūra dažnai švietimo ir socialinių paslaugų lauko atstovų yra matoma kaip problema romams integruotis, nors patiems romams jaunuoliams etninis identitetas yra svarbiausias priklausymo bendruomenei elementas. Todėl jaunimo darbuotojai turėtų atsižvelgti į šiuos poreikius ir užtikrinti tinkamą paramą ir priemones, kurios padėtų romų jaunuoliams tiek išlaikyti savo kultūrinį identitetą, tiek sėkmingai dalyvauti visuomenės gyvenime.

Raktiniai žodžiai: Romai jaunuoliai, atskirtis, sisteminė diskriminacija, interseksionalumas, etninė tapatybė.

Literatūra:

- Stumbrys D. 2022. *Lietuvos romų socialinis demografinis portretas: ką atskleidžia 2021 m. gyventojų surašymas?* Tautinių mažumų departamento leidinys.
- Rūkaitė K., Guliakaitė–Danisevičienė M. 2023. *Lietuvos nediskriminavimo politika: Lietuvos žydų ir romų bendruomenių atvejai.* Vilnius: Lietuvos žmogaus teisių centras.

Jaunuolių su intelekto negalia lytiškumo ugdymas kaip savarankiško gyvenimo prielaida

Marija Bočiarovaitė

Vilniaus universitetas, m.bociarovaite@gmail.com

Pranešimo mokslinė problema. Lytiškumo ugdymas ir jaunuolių su intelekto negalia savarankiško gyvenimo kokybė.

Pranešimo tikslas. Ištirti jaunuolių su intelekto negalia lytiškumo ugdymo, kaip savarankiško gyvenimo prielaidos, poreikį ir galimybes socialinių paslaugų įstaigose.

Tyrimo metodologija. Kokybinis tyrimas taikant pusiau struktūruoto interviu metodą. Apklausti 6 socialiniai darbuotojai, dirbantys socialinių paslaugų įstaigose su 18–35 metų amžiaus jaunuoliais. Sukurtas iliustruotas klausimynas, tyrimo instrumentas, skirtas jaunuoliams su intelekto negalia. Tyrimo instrumentas išbandytas su jaunuoliais, siekiant atskleisti iliustruoto klausimyno galimybes nustatyti jaunuolių su intelekto negalia orientavimąsi lytiškumo tema.

Tyrimo rezultatai. Kokybinio tyrimo rezultatai atskleidė, kad jaunuoliai aktyviai ieško klausimų, susijusių su jų lytiškumo raiška. Socialinės darbuotojos inicijuoja grupes, skirtas lytiškumo klausimų aptarimui ir sudaroma individualių pokalbių galimybes. Socialinės darbuotojos susiduria su iššūkiais dėl jaunuolių kognityvinių gebėjimų ribotumo, agresijos priepuolių. Tampa sunku paaiškinti jų fiziologinius pokyčius, o patyrusiems seksualinę prievartą ar išnaudojimą suteikti pagalbą. Ribotas jaunuolių suvokimas lemia jų savisaugos nebuvimą, todėl lytiškumo ugdymas reikalingas kaip seksualinio išnaudojimo prevencija. Lietuvoje trūksta mokymų ir metodinės medžiagos, pritaikytos ugdyti jaunuolių su intelekto negalia lytiškumą.

Iliustruotas klausimynas padeda nustatyti jaunuolių orientavimąsi lytiškumo tema. Tyrimo instrumentas gali būti naudojamas kaip komunikacijos priemonė su jaunuoliais, turinčiais intelekto negalią. Galimybės tobulinti tyrimo instrumentą, atsižvelgiant į šio tyrimo rezultatus.

Raktiniai žodžiai: Lytiškumo ugdymas, intelekto negalia, savarankiškas gyvenimas, jaunimas su negalia.

Jaunuolių su protine negalia intymių poreikių tenkinimo galimybių analizė socialinio darbo praktikoje

Rugilė Daugirdaitė

Šiaulių valstybinė kolegija, rugile.daugirdaite5@gmail.com

Dr. Neringa Povilaitienė

Šiaulių valstybinė kolegija, n.povilaitiene@svako.lt

Pranešimo mokslinė problema. Jaunuoliai su protine negalia vis dar diskriminuojami mūsų visuomenėje: jie iš dalies arba visiškai negali kontroliuoti savo asmeninio, socialinio gyvenimo ir naudotis savo teisėmis. Kaip teigia Neimontaitė (2019), jaunimui su protine negalia trūksta lytinio švietimo, dėl to kyla intymaus ir seksualinio elgesio problemų. Jaunuoliai su protine negalia seksualinę prievartą patiria septynis kartus dažniau nei negalios neturintys asmenys. Išsiaiškinta, kad vienas iš trijų jaunų žmonių su protine negalia yra patyręs seksualinę prievartą iš bendraamžio asmens su protine negalia (Weber ir Kaufman, 2021). Anot Pérez-Curiel et al. (2023), jaunuoliams su protine negalia trūksta žinių apie apsaugos priemones, naudojamą lytinio akto metu, kontracepciją, nėštumą, ir lytinių keliu plintančias ligas.

Pranešimo tikslas – nustatyti ir apibūdinti jaunuolių su protine negalia intymių poreikių tenkinimo galimybes socialinio darbo kontekste.

Tyrimo metodologija – atlikta mokslinių informacijos šaltinių analizė. Taikant pusiau struktūruoto interviu klausimus, buvo apklaustos 3 socialinės darbuotojos ir 4 jaunuoliai su protine negalia. Gauti duomenys apdoroti naudojant kokybinę turinio analizę.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad dėl nepritaikytų lytinio švietimo programų jaunuoliai su protine negalia savarankiškai mokosi iš internete publikuojamo seksualinio, elgesio normų neatitinkančio turinio. Šie veiksniai lemia padidėjusią seksualinės prievartos riziką. Jaunuoliams su protine negalia neužtikrinamos reprodukcinės sveikatos teisės. Socialiniams darbuotojams trūksta kompetencijų lytinio švietimo aspektu, tai lemia neigiamai formuojamą jaunuolių su protine negalia požiūrį į lytinius santykius.

Socialinės globos įstaigoje gyvenantys jaunuoliai turi galimybę susitikti su potencialiais partneriais, tačiau visi susitikimai vyksta viešose vietose, juos stebi įstaigoje dirbantis personalas. Tokiu būdu pažeidžiamas jų privatumas ir orumo išsaugojimas. Socialinės globos įstaigoje sudarytos struktūruotos gyvenimo sąlygos skatina jaunuolių su protine negalia homoseksualumo apraiškas, dėl to jauni žmonės su protine negalia neturi galimybių tenkinti savo seksualinių poreikių su priešingos lyties atstovais. Socialiniai darbuotojai skeptiškai žiūri į jaunimo su protine negalia seksualinius poreikius ir neigiamai vertina jų tėvystės galimybes. Tai lemia, kad jaunuoliai su protine negalia nepasitiki savimi, o tai neigiamai veikia jų savivertę. Neretu atveju jie patiria gėdos ir baimės jausmą.

Raktiniai žodžiai: socialinis darbuotojas, jaunuolis su protine negalia, intymūs poreikiai.

Literatūra:

- Neimontaitė, R. (2019). Paauglių, turinčių protinę negalią, savarankiškumo ir suvokimo apie lytiškumą įvertinimas. Studentų tiriamųjų darbų konferencijos pranešimų santraukų leidinys (p. 31–32) Kaunas: Kauno valstybinė kolegija.
- Weber, I., Kaufman, I. (2021). Let's Talk About Sex: Sex and Relationship Education for People with Intellectual Disabilities. *Delta J Public Health*, 7(2), 48–50.
- Pérez-Curiel, P., Vicente, E., Morán, M. L., Gómez, L. E. (2023). The Right to Sexuality, Reproductive Health, and Found a Family for People with Intellectual Disability: A Systematic Review. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 20(2).

Lyčių stereotipai socialinėse medijose: kokį turinį vartoja jaunuoliai (-ės)?

Kristina Rūkaitė

Lietuvos žmogaus teisių centras, rukaite.kristina@gmail.com

Pranešimo mokslinė problema. Siekiant geriau suprasti, kokie lyčių vaidmenys yra aktualūs jaunuoliams(-ėms) šiandien, analizės tikslas buvo identifikuoti, kokie lyčių vaidmenys dominuoja jaunuolių vartojamame lietuviškame socialinių medijų turinyje.

Pranešimo tikslas. Supažindinti su lyčių stereotipais, lyčių vaidmenimis ir kitais su lytimis susijusiais reiškiniais, išryškėjusiais analizuotame jaunuolių vartojamame ir kuriamame lietuviškame socialinių medijų turinyje.

Tyrimo metodologija. Analizei pasirinktas kokybinės turinio analizės metodas. Duomenis sudarė jaunuolių sekamų lietuviško turinio kūrėjų talpinamas audiovizualinis turinys. Analizės imčiai apibrėžti naudoti skirtingi šaltiniai ir mišri prieiga – kiekybinė jaunuolių apklausa, antriniai reitingų šaltiniai internete, esančios funkcijos skirtinguose soc. tinkluose, socialinių tinklų algoritmai, turinio kūrėjų sekėjų skaičius ir peržiūrų skaičius.

Tyrimo rezultatai/jžvalgos. Lyčių normoms ir vaidmenims po truputį kintant, analizuotame socialinių medijų turinyje gausu tipinių lyčių stereotipų. „Panos“ ir „bičiai“ čia dažnai vaizduojami kaip fundamentaliai skirtingi ir aiškiai apriboti savo lyties: merginos siejamos su buitimi, grožiu, seksualumu, sudėtingu mąstymu, dviprasmišku bendravimu ir emociniu nesaugumu, o vaikinai su aktyvumu, drąsa, emociniu infantilumu, pinigais, sportu ir pan. Santykiuose (1) moteris yra prisigalvojanti, nuolat pykstanti, o vyras „paprastas“, per daug nesukantis galvos; (2) yra įprasta nuolat konfliktuoti, nesikabėti, įprasta laukti, kol situacijos išsprends savaime; (3) abipusė nepagarba ir nepasitenkinimas vienas kitu yra sudėtinė ilgalaikių santykių dalis. Turinyje esama stereotipų, paprastai siejamų su priekabiavimo ar smurto paplitimu ir pateisinimu, naujojo radikalios vyriškumo apraiškų, taip pat natūralizuoti normatyvūs, seksualūs, „susitvarkę“ (ypač merginų) kūnai, įvairios kūno modifikacijos pateikiamos kaip natūrali moteriškos lyties patirtis.

Raktiniai žodžiai: Lyčių stereotipai, socialinės medijos, jaunuoliai(-ės).

